

Antanas Anušis
Balandytė
Baldobžeskis
Budraitis
Dautantaitė
Gabrėnaitė
Gamonas
Juozapaitis
Jurkutė
Karvelis
Kazlauskas
Kelevis
Kochanskytė
Korsunovas
Lidni Slibinai
Narmontaitė
Onaitytė
Padeqimas
Paulavičius
Puipa
Savičenko
Tomkus
Tuminas
Valasinas
Prie teatro kasos

Nijolė
Narmontaitė

aktoriai,
režisieriai
ir kasininkės

KNYGA NR. 1

KO
nematė
žiūrovai

Alma littera

	<i>Vytautas Anužis</i>	> 8
	<i>Gražina Balandytė</i>	> 18
	<i>Andrius Bialobžeskis</i>	> 38
	<i>Juozas Budraitis</i>	> 52
	<i>Olita Dautartaitė</i>	> 68
	<i>Eglė Gabrėnaitė</i>	> 78
	<i>Sergejus Gamovas</i>	> 96
	<i>Vytautas Juozapaitis</i>	> 108
	<i>Jurgita Jurkutė</i>	> 126
	<i>Rimgaudas Antanas Karvelis</i>	> 136
	<i>Dainius Kazlauskas</i>	> 148
	<i>Albinas Keleris</i>	> 154
	<i>Virginija Kochanskytė</i>	> 164
	<i>Oskaras Koršunovas</i>	> 174
	<i>„Liūdni slibinai“</i>	> 190
	<i>Nijolė Narmontaitė</i>	> 206
	<i>Jūratė Onaitytė</i>	> 226
	<i>Gytis Padegimas</i>	> 234
	<i>Algirdas Paulavičius</i>	> 244
	<i>Algimantas Puipa</i>	> 262
	<i>Nelė Savičenko</i>	> 278
	<i>Vytautas Tomkus</i>	> 288
	<i>Rimas Tuminas</i>	> 304
	<i>Viktoras Valašinas</i>	> 314
	<i>Prie teatro kasos</i>	> 322

Kiekvieną dieną gimsta istorijos.

Aš, kaip ta Pepė iš „Pepės Ilgakojinės“, visą gyvenimą ieškau DŽIUGENOS.

Ieškau jos kiekvienoje smulkmenoje: kepdamą pyragus, megzdama, gerdama kavą, žiūrėdama gerą filmą ar spektaklį, skaitydama knygą, vairuodama automobilį, kalbėdama telefonu... Taip kiekviena diena man tampa šviesesnė, o kartais ir didele švente pavirsta. O kur dar užburiančios kelionės ir darbas teatre... Toks gyvenimo būdas teikia man nepaprastą pasitenkinimą. Kadaisė su kolegomis net savą teatrą buvom įsteigę ir pavadinę jį „Džiugena“.

Ši knyga man – tai dar viena džiugena, nes susitikau su kolegomis, kurių seniai nebuvau mačiusi ar tik probėgom pasisveikindavom. Ir laiko vieni kitiems radom, ir smagias istorijas prisiminėm. Kokių nuostabių žmonių esama! Taip ir norisi kaip tai gebenei su širdies formos lapais apsisvyti aplink juos, dar pabūti kartu, pasišnekėti, kad dūšioj būtų linksmiau ir šviesiau! Ak, kokia tai DŽIUGENA!

Ne vieną dešimtmetį važinėju po Lietuvą ir užsienio šalis su spektakliais, dalyvauju renginiuose. Tose kelionėse sutinku įvairių žmonių. Pastebiu ir daug liūdesio, nusivylimo, užgesusių akių, tad

bendraudama su žiūrovais visada papasakoju vieną kitą smagią istoriją, man pačiai nutikusią teatro scenoje ar filmuojantis. Ir tas užkrečiantis juokas salėje man pakišo puikią mintį: juk tokių istorijų neabejotinai gali papasakoti ir mano kolegos – aktoriai, režisieriai. O gal net teatro kasininkės? Taip dingtelėjo išleisti knygą su gerumo receptais – pakalbinti žinomus teatro ir kino žmones, paprašyti jų pasidalyti mintimis, ką jie daro, kad gyventi būtų linksmiau, dūšioj šviesiau. Būtent dūšioje, o ne sieloje, nes dūšia, dūšėlė man – daug atviresnė ir platesnė sąvoka.

Klausydama kolegų istorijų, prisijuokiau turbūt už visą gyvenimą.

Perskaitęs čia pateiktus gyvenimo receptus, gal ir Tu, mielas skaitytojau, pritaikysi sau kokį, ir nuotaika kaipmat pagerės. Iš širdies šito linkiu. Beje, Abchazijoje, kuri garsėja ilgaamžiais, o žmonės – linksmi ir išmintingi, sakoma: „Pikti žmonės ilgai negyvena.“

Į šią knygą sudėtos tikros istorijos, nutikusios scenoje, per gastroles arba filmuojantis. Nors... kas ten žino? Kai kurios istorijos virto legendomis – keliaudamos iš lūpų į lūpas buvo truputį pagražintos, kartais kiek sutirštintos. Bet svarbiausia, kad istorijos – unikalios, kartais keistos, mistinės, kartais vaikiškai naivios, kartais fatališkos ar dramatiškos, bet dažniausiai – su laiminga pabaiga. Kartais istorija tokia smagi, kad norisi ją pasisavinti, papasakoti kaip savo, bet paaiškėja, kad ji kitam žmogui nutiko.

Knygoje daug nutikimų iš sovietinio laikotarpio, tad kalba kartais apkaišyta ne visai literatūriniais žodeliais. Man buvo svarbu išsaugoti pašnekovų šneką kuo gyvesnę, kuo autentiškesnę, atspindinčią jų charakterį ir kalbos manierą.

Kai kurių čia minimų žmonių jau nebėra. Bet jeigu mes apie juos kalbame, juos prisimename, juokiamės, vadinasi, jie tebėra su mumis, mūsų širdyse. Šioje knygoje jie – tikri dalyviai, jie gyvi. Juk sakoma: „Aktorius niekada nemiršta.“ Tikra tiesa. Teatras visada GYVAS.

Nijolė Narmontaitė

Eglė Gabrėnaite

aktoriė

Ką daryti,
kad gyventi
būtų linksmiau,
dūšioj šviesiau?

Dirbau su studentais: vaidinau, kalbėjau... Namu ėjau pervargusi, visai lavonas, ir galvojau: kas ta laimė, kur ji? Ir pajutau, kad gera *ant dūšios*, nes laimingiausia esu tada, kai galiu atiduoti save iki paskutinio lašelio.

Atsisveikindama su studentais atsisukau, o jie choru: „Ačiū, dėstytoja!“ – ir geras vakaras šiandien jau garantuotas.

istorijos

Siužetas pirtyje

„Sužeista tyla“, Algimanto Kundelio filmas. Vaidino Vytautas Tomkus, Stasys Petronaitis.

Aloyzas Jančoras, operatorius, sako man:

– Eglė, kaip matai, pagal scenarijų turėsi filmuotis nuoga pirtyje.

Na, ką aš žinau... jei reikia, tai reikia, kokia dar kalba. Tik paprasčiau, kad filmuojant aikštelėje nieko nebūtų, išskyrus operatorių ir režisierių.

Filmuojam Alytų, kažkokioj pirtyje. Jančoras, labai *fainas* operatorius, puikus žmogus, mane ramina:

– Eglute, nesijaudink. Mes – suaugę vyrai, žinom, ką darom. Tavęs tam kadre visai nebus matyti, visa garuose būsi. Bus labai gražus kadras: tavo tik kontūrai... vanduo, garai...

Po kurio laiko Alytaus kino teatre (vieninteliame mieste) filmavimo grupei rodo nufilmuotą medžiagą. Salėje sėdim Petronaitis, aš, Tomkus, Kundelis ir dar kažkas. Staiga matau – kadras toks aiškus, kad net didžiulis raudonas šašas ant balto užpakalio matyti. Aš netekau amo! Kur tie garai, kur tas „nebus matyti“? Va – baltas užpakalis per visą ekraną!

Šalia sėdintis Staska (Petronaitis), genialus aktorius, čiupt man už rankos, suspaudė, kad nesijaudinčiau.

Dublis parodytas – ir staiga pasigirsta girto mechaniko balsas su trigubais rusiškais keiksmažodžiais:

– Nu, bl..., čia tai gerai... nu, dar kartą... – ir vėl ima rodyti tą patį dublį. Ir taip septynis kartus iš eilės. Mechanikas visiškai girtas, ir vis garsiai komentuoja: – Nu, žiūrėk, bl... nach..., kaip čia...

Salėj – spengianti tylą. Jančoras persigandęs žiūri į mane. O aš net ne atšalusi, aš jau visa mėlyna, drebulys tik krečia.

Staiga Stasys griebia mane – ir į viešbutį. Viešbutis visai netoli kino teatro. Paguldė į lovą, apklostė, išvirė arbatos, pripylė pilną stiklinę degtinės ir sako:

– Greitai išgerk.

Įbėga visas šlapias Jančoras.

– Na ir durniai mes! Juk sakiau, kad negalima artistams rodyti neužbaigto darbo. Eglute, patikėk, šitaip nebus.

Ir tikrai filme nieko panašaus neliko – nei balto užpakalio, nei raudono spuogo, o vien tik garai. Iškirpo, sumontavo, ir buvo visai gražu.

Bet tąkart išgyvenau tikrą košmarą.

Drausulė

Tame pačiame filme pasakė: josi ant arklio. O aš juk miesto vaikas, kalakutą pamačiusi bėgu, o tas mane vejasi. Aš nepažįstu tų gyvulių!

Atveda seną žemaituką trumpom kojom, be dantų, ir Kundelis duoda užduotį:

– Egle, reikia, kad tu labai lengvai prajotum tuo arkliu smagiai juokdamasi.

Užsėdau ant arkliuko, kojos žeme velkasi. Jaučiuosi drąsiai, nes žemė čia pat. Patampiau pavadį, patrankiau per pilvą ir nudūmiau per arimus.

Klausia manęs:

– Na, ar galėsi filmuotis?

– Jokių problemų, – sakau. – Viens, du ir...

Atveža į girininkiją, kur teks filmuotis. O čia stovi kitas arklys – ilgom kojom, akytės žybsi, žvitrus.

– Oho, koks arklys! – gėriuosi. – O kodėl ne anas?

– Kolūkio pirmininkas nedavė, nes anas darbinis.

Tomkus kužda man:

– Egle, nesėsk, man tai visai nepatinka.

Jis jau turėjęs patirties su arkliais, kai filmavosi filme „Tadas Blinda“.

Aš jam:

– Baik! Koks arklys, koks grožis! Ko čia bijot?

Aišku, sėdu ant arklio. Kur dėt rankas, nežinau, kur kišt kojas, nežinau. Laimė, kad neįkišau į balnakilpes. Paskui padariau taip, kaip kine buvau mačiusi: patampiau pavadį ir su koja arkliui – į šoną.

Jis įsitempė ir pasileido pirmyn.

O visi rėkia:

– Ne ten suki!

Tada aš abiem kojom arkliui – per šikną, ir kaip tam *multike: Lečiu ja, lečiu* – skrendu, skrendu! O čiagi Dzūkija – medelis prie medelio, medelis prie medelio. Bijau tam arkliui už karčių griebti, galvoju: jam skaudės, todėl kratausi ant jo kaip šaltiena. Ir visas gyvenimas pralekia prieš akis: Kaunas, Laisvės alėja, draugai, fizikos mokytojas... Kažin kodėl tas fizikos mokytojas vis prieš akis. Jis sakydavo: „Arklio jėgos, arklio jėgos...“ Aš niekaip negalėjau tos fizikos įkirsti. O mokytojas vis kartodavo: „Na, Gabrėnaite, gražūs tavo plaukai, bet po jais nieko nėra.“ O dabar staiga supratau, kas yra tos arklio jėgos.

Arklys dumia į mišką... Staiga kad trenksis užpakaliu į eglę. Ir aš stuburu į tą eglę – taukšt. Nulekiu nuo arklio ir šlumšt ant nugaros. Nukritau ir guliu. Pakeliu akis – šakos juda, pasuku galvą į šoną – arklys šalia žolę pašo.

Staiga toli toli, kažkur pievoje, pasigirsta arklio savininko klyksmas:

– Ponių uzmusė, ponių uzmusė!

Pribėga Marija Oržekauskaitė, grimerė, atsargiai kiša cigaretę:

– Egle, užsirūkyk.

Toliau jau nieko neatsimenu, bet kiti pasakojo, kad taip keikiausi, taip toli visus siunčiau... Paskui nubėgau į mišką – toks buvo šokas. O jie net bijojo manęs ieškoti. Kai grįžau ir nuvilko suknelę, net aiktėlėjo – visa oda nuo nugaros nulupta. Tomkus su Stasiu tuojau pat į Kauno klinikas išvežė. Visą kelią klūpočiau ant kelių, negalėjau nei atsisėst, nei atsigult. Klinikose peršvietė – nieko nesulaužyta. Bet pusanthro mėnesio nelipau iš lovos, gulėjau ant pilvo.

Guliu, žiūriu televizorių – rodo arklius. Man kad užėjo isterija!

Filmuotis grįžau po pusanthro mėnesio. Tomkus man sako:

– Ar žinai, kad buvai gavusi neprajodytą žirgą?

Vietoj manęs nufilmavo dublerę – mergaitę iš žirgyno. Ji taip pat stebėjosi:

– Kaip ta aktorė išdrįso ant šito lipt? Juk jis ją užmušt galėjo.

Meilės scena

Filmas „Kelionė į rojų“. Atvažiuoju filmuotis. Man pasako, kad bus filmuojama Martos ir Anso meilės scena. Aš juk aktorė: reikia, tai reikia.

Matau – vaikšto visi kažkokie keisti, išsigandę, orūs, nekalbūs. Režisierius Arūnas Žebriūnas iš veido išėjęs, operatorius Jonas Gricius – pajuodęs, Algis Latėnas, vaidinantis Anšą, – kampe nuo visų atsiskyręs traukia dūmą po dūmo, irgi pajuodęs. Tokia keista atmosfera. Atsargiai klausiu:

– Kas čia atsitiko?

– Ne, nieko... – bet visi tokie paslaptingi.

– Algi, kas yra? – klausiu.

– Taigi sekso scena...

– Nu, – sakau, – ir kas?

O grimerė:

– Tai dabar tave reikia padaryt labai seksualią, – ir lyg kokia suokalbininkė merkia man akį.

Tada Žebriūnas ilgai kosti:

– Suprantat, Egle... kche kche... šiandien... kche... kche... bus filmuojama sekso scena. Kche... kche... Egle, turit labai susikaupti.

Jop tararai! Dabar jau ir man neramu pasidaro. Vadinasi, sekso scena – tai blogis? Pradedam imti nervas, nejučia imu tirtėti. Atidžiau apsidairau.

Gricius rankom moja:

– Tik manęs nelieskit, netraukit į tai. Nežinau, kaip nufilmuoti, nežinau, kaip padaryti, – ir išlėkė parūkyt.

Kaip nesava nueinu nusirengt. Davė kažkokius marškinukus, užsivilkau chalatą. Einam į filmavimo aikštelę. Staiga girdžiu:

– *Staniką* nusiėmei? O *triūūšikus*?

Man jau visai negerai. Bent jau sakytų „liemenuką“, o čia – *staniką*.

– Aha, – sakau, – ir jau visai jokios romantikos. Net karšta pasidarė, akyse tamsu.

Atsigulu, ateina Algis lyg į sušaudymą, irgi atsigula.

Prieina Žebriūnas.

– Suprantat... kche... kche... tai tu ant jos atsigulk.

Algis užropoja, atsigula. Jo plaukai gražūs, ilgi, geltoni.

Žebriūnas sako:

– Tu lėtai sukiook galvą va taip... ir su tais plaukais vedziok pirmyn atgal per ją, per ją... paskui dar taip... o tada tu, Egle, staiga atsilošk ir gulėk akis pakėlusį dangų.

Gricius atsuko kamerą į mūsų galvas, o rankos virpa.

Ir mums nieko neišeina – Algis dreba kaip kiškis.

Žebriūnas sako:

– Kche... nu, gerai, apsipraskit... – ir palieka mudu.

Apsiprast? Kaip apsiprast? Tuo metu režisieriaus padėjėja per garsiakalbį ima šaukti:

– Visus prašom palikti filmavimo aikštelę, nes bus filmuojama sekso scena!

O mudu gulim. Pakeliu akis, matau – du apšvietėjai pasislėpę iš viršaus stebi. Galvoju: reikėtų juos varyti iš čia, bet paskui pamaniau: *čort s nim* – velniop, tegu sau. Toliau gulim su Algiu, nežiūrim vienas į kitą. Ir humoras išeina kažkoks durnas:

– Tik paliesk savo plaukuota koja, kaip trenksiu.

Algis nejaukiai:

– Cha cha cha... – ir vėl tyla.

Klausinėjam vienas kito: „Tai kiek čia dabar gulėsime? Ką reiškia *apsipraskit?*“ Visiškas marazmas.

Pribėga režisieriaus padėjėja ir paslaptinai klausia:

– Jau? Pasiruošę?

– Nu jau...

Kažkas švarke paslėpęs atneša konjako, įpila penkiasdešimt gramų.

– Išgerk, gal atsipalaiduosi.

Pradedam filmuoti meilės sceną. Gulim, Algis vedžioja plaukais. Reikia bučiuotis, bet neišeina, tik girdėti – čak! Lūpos sulipusios, sukepusios iš tų nervų. O jau gėda! Algis prisiglaudžia, jo širdis: *da-dach, da-dach...* Galvoju: „Tuoju jam bus infarktas, *jei Bogu.*“

Nufilmavo sceną, ir staiga man dėl tos įtampos tokia isterija prasidėjo. Kad verkiu, kad verkiu – ir iš gėdos, ir dėl pažeminimo. O jie, pasirodo, visa tai nufilmavo ir panaudojo filme.

Ačiū Dievui, kad Algis buvo man kaip brolis, draugas. Jis iš žemesnio kurso, mes juos ir „krikštijom“. Jaunesni man atrodė *maliavkos*. Dairydavomės į vyresnius – Piauloką, Ūžą, va jie man atrodė tikri vyrai. O Algelis – tiesiog *fainas* berniukas blondinas, draugas, dėl to apsidžiaugiau, kad būtent su juo teko filmuotis. Tėtis, sužinojęs, kad aš filmavausi tokioje scenoje, mėnesį su manim nesikalbėjo. „Kaip tu galėjai?“ O pats – aktorius.

Kaip tu galėjai?

Paskui nuvežem tą filmą į Maskvos festivalį. Per spaudos konferenciją žurnalistai puolė girti: labai gražiai scena nufilmuota, labai įdomus sprendimas – kad po tokios meilės nakties Martai isterijos priepuolis užėjo. Žebriūnas visiems tik pasakoja, kaip jam toks sumanymas į galvą atėjo, o aš klausiau iš šalies ir galvojau: „Kad jūs žinotumėt...“

Pietūs labai ne laiku

Su Vytautu Rumšu vyresniuoju vaidinom spektaklyje „Vyresnysis sūnus“. Tai garsi Aleksandro Vampilovo pjesė, komedija. Labai ilgai vaidinom, važinėjom į gastroles. Aktorių nedaug, patogu spektaklį vežioti, todėl išmaišėme Lietuvą skersai išilgai.

Ten buvo scena, kai aš atsisveikinu su Busyginu (Rumšu) sakydama: „Tai aš jau eisiu“, – ir išeinu. Tuo metu turi įeiti Jonas Kavaliauskas, kuris vaidino tėvą Sarafanovą, ir tarti: „Sūnau!“ Rumšas jam: „Tėve!“ Ir vėl: „Sūnau!“ – „Tėve!“, ir abu puola vienas kitam į glėbį.

Vaidinam tą sceną. Ir sakau Rumšui:

– Tai aš jau eisiu.

O jis keistai atsako man:

– Ne, dar pabūk, dar neik.

Viena akimi matau, kad nėra Kavaliausko.

Ir pradėjom improvizuoti:

– Na, gal aš eisiu.

– Ne, pabūk, pažiūrėk, koks gražus oras... – ir nebeturim apie ką kalbėt.

Rumšas:

– Nori, aš tau eilėraštį padeklamuosiu? – ir rusiškoj pjesėj pradeda skaityti gal Degutytės eilėraštį.

Viena akim ir toliau matau, kad Kavaliausko vis dar nėra. Vėl sakau:

– Tai aš jau eisiu...

Rumšas:

– Ne ne, pabūk...

Ir vėl kalbam kažkokias nesąmones.

Imu akimis ieškoti Kavaliausko užkulisyje ir matau: ogi valgo sumuštinį. Ir taip skaniai, pasimėgaudamas. Atsirėmęs, neskubėdamas,

iš malonumo net galvą užvertęs. Spektakliai vykdavo beveik kasdien, jau buvo tapę kone rutina, todėl gal ir atsipalaidavo.

Priartėju prie užkulisių ir bandau duoti jam ženklą:

– Ps ps ps... Jonai!

Staiga matau, kaip jis meta sumuštinį ir puola į sceną. Ir tiesiai Rumšui į glėbį:

– Sūnau!

– Tėve! – ir abu susidaužia nosimis.

Atrodo, kas čia tokio? Bet tiedu iš juoko negali atsilipinti vienas nuo kito. Vis: „Tėve!“ – „Sūnau!“ – „Tėve!“ – „Sūnau!“, ir niekaip atsikabint nepajėgia. Teko nuleisti uždangą.

Nepažino

Režisierė Irena Bučienė pastatė Aleksandro Gelmano pjesę „Akis į akį su visais“. Dešimt metų mudu su Regiu (Regimantu Adomaičiu) vaidinom vyrą ir žmoną. Visą spektaklį dviese lovoje – ir kalamės, ir mušamės, ir mylimės.

Važiavom į gastroles. Vaidinom Radviliškyje, senuose kultūros namuose. Mirsiu, neužmiršiu. Suplyšo mano *kombinukas*, tiksliau, sutrūnijo po vienuolikos metų skalbimo. Nupirko naują. Anas buvo violetinis, o nupirko žalią, nes tik tokį gavo.

Paprastai būdavo taip: Adomaitis scenoje kloja lovą, pamato mane tarpduryje, sako: „Natalija, ateik...“ – apkabina ir neša į lovą.

Ir štai spektaklyje jis kloja tą lovą, kloja, o aš, kaip paprastai, stoviu tarpdury. Stoviu, stoviu... Jis vieną kartą atsisuko, žvilgt į mane, ir toliau kloja lovą, paskui antrą kartą pažiūrėjo. Ir taip kelis sykius, bet neprieina. Galiausiai vėl atsisuko į mane suraukęs antakius... ilgiausia pauzė... net krūptelėjo atpažinęs, pripuolė ir čiupo į glėbį.

Vėliau pasakoja:

– Jėzau! Kloju lovą, atsisuku – kažkokia boba tarpdury stovi su žaliais apatiniais. Galvoju: o kur Eglė? Kur Gabrėnaitė? Daugiau, vaikeli, taip nedaryk. Jei pakeitei apatinuką į kitos spalvos, būtinai prieš tai man pasirodyk.

Tokia štai teatro etika: jei ką keiti scenoje, būtinai pasakyk partneriui.

Nijolė Narmontaitė

aktore

206

Ką daryti,
kad gyventi
būtų linksmiau,
dūšioj šviesiau?

Kai man liūdna, paimu 200 gramų... sviesto, keturis šaukštus miltų, išplaku penkis kiaušinius su stikline cukraus ir šaukšteliu vanilinio cukraus. Įspaudžiu citriną (kad nebūtų per saldu), sudedu sutarkuotą citrinos žievelę, įberiu šaukštelį nugesintų kepimo miltelių, viską gerai išmaišau, kepimo skardą iškloju supjaustytais obuoliais, apibarstau cinamonu, užpilu paruoštą masę ir – *duok rožę man, žydėti leiski jai, manoji meilė niekad neišblės, prisispnuok...* – dainuodama pašaučiu į orkaitę.

Myliu tave visa širdim, visom mintim būk su manim...

Židiny spragsi malkos, už lango leidžiasi prietema, esam tik aš ir Jis, mano Žmogus, ir degančios žvakės, ir mūsų namai, kvepiantys obuoliais ir cinamonu.

istorijos **C**buoliai, lašiniai ir poetiniai raganavimai

1978-ieji. Lietuvos televizijos režisierė Danutė Keturakytė statė filmą vaikams „Raganiukė“ pagal Otfrydo Proislerio apsakymą. Pagrindinį raganiukės (jauniausios, teturinčios vos 127 metus) vaidmenį kūrė Nijolė Oželytė. Pašėlusių raganų, tarp kurių buvau ir aš, pulkui vadovavo nemirtingoji Kazimiera Kymantaitė.

Pakviesta vaidinti džiūgavau kaip mažas vaikas. Aš, studentė, pakliuvau į televiziją! Tai prilygo stebuklui, skrydžiui į mėnulį. Nors vaidmenukas nedidukas, ruošiausi uoliai: perskaičiau knygą skersai išilgai, išsinagrinėjau visų raganų biografijas. Kaip buvau mokyta Konservatorijoje, skrupulingai ieškojau savo vaidmens grūdo – apžergusi šluotą bandžiau „skraidyti“ kieme, tuo šiurpindama kaimynus. Kad atrodyčiau kuo tikresnė nenuorama ragana, plaukus iki juosmens suveldavau taip, kad paskui savaitę išsukuoti negalėdavau. Taip troškau būti reikalinga, kad į filmavimo aikštelę lįsdavau reikia nereikia. Kol pagrindinė artistė Oželytė būdavo grimuojama ar perrenginėjama, operatoriui reguliuojant kadrą ir šviesas, aš pasišaudavau pavaduoti Nijolę. Už ją esu daug aukštesnė, tad sulenkdavau kojas per kelius – ir pirmyn.

Išgirstu operatoriaus komandą:

– Atbėk nuo ežero!

Šluota mojuodama, bliaudama lekiu per visą pievą paknopstom, pritūpusi, nes ekrane turi matytis, kaip atrodys Oželytė, o ne aš.

– Lipk į medį! – vėl liepia man.

Energingai kabarojuosi aukštyn. Kraipausi atsitūpusi ant šakos, nors niekas neprašo. Ir vis gaunu pastabą, kad per aukšta, kad netelpu į kadrą. Lyg ir juokauja, lyg ir nepiktai, bet aš mintyse keikiu savo ūgį ir dūsauju, kad netinku ekranui. Stengiausi vaikščioti susikūprinusi, kone trilinka, kad tik tas nelemtas mano ūgis niekam neužkliūtų.

Su koku pavydu stebėjau, kaip puikiai miniatiūrinė Oželytė tvarkosi su Raganiukės vaidmeniu! Jau tokia pašėlus, jau tokia išdykusi ir linksma! Tikrai sukūrė puikų personažą. Jos Raganiukė krečia išdaigas ir šunybes, bet tik tada, kai kam nors reikia padėti.

Tačiau didžiausia vertybė statant „Raganiukę“ buvo pažintis su legendine aktore Kazimiera Kymantaite. Filmavome vasarą, tad bendrabučio, kuriame galėčiau apsistoti, neturėjau. Kymantaitė pasiūlė pagyventi pas ją. Ir netgi davė atskirą kambariuką, kuriame tilpo tik lova. Tą kambariuką ji vadino sarkofagu. Taigi turėjau nuosavą sarkofagą pas pačią Kazimierą Kymantaitę! Langas į sodą visada atviras, o rytais pro tą langą ji mane obuoliais apmėto. Guliu

sarkofage tarp obuolių, o lange raganų vadė vienais naktiniais eiles deklamuoja.

Labai norėjau atsidėkoti savo Mūzai už nakvynę, poeziją, už draugystę. Tėvai pridėjo pilną sakvojažą lauktuvių Kazimierai: lašinių bryzą, bulvių, uogienės, iš kažkur gautą butelį samanės, užkimštą iš laikraščio susuktu kamščiu. Atsivežu tas gėrybes į filmavimo aikštelę. Per pertraukėlę kuždu Kymantaitei:

– Atvežiau lašinių, uogienės, bulvių.

Apie samanę pabijojau užsiminti, nepadoru, ne tas lygis. Jei išeis iš kalbos, namie prisipažinsiu.

– Ką tu, vaikel, – sako man Kymantaitė. – Namie šaldytuvas lūžta, visko yra: ir sardelių, ir žirnelių, ir majonezo, ir šprotų, ir kiaušinių, šaldiklyje višta laukia nesulaukia savo eilės. Valgysim karališkai, ką ten tavo lašiniai.

Viso filmavimo metu net seilės teka pagalvojus apie šaldytuvo turinį. Pagaliau grįžtam namo. Kazimiera iškilmingai praneša:

– Na va, tuoj išsivirsim sardelių, žirnelius su majonezu sumakaluosim... – atidaro šaldytuvą. – Oi, sardelių nėra! Ir žirnelių nėra... hm... ir majonezo... Na, nieko, atsidarysim šprotų, dar skaniau bus su kiaušiniais. Ai, ir šprotų nėra? Na, nieko, juk vištą šaldiklyje turim. Ilgiau užtruks paruošti, užtat stebuklas bus, ne vakarienė.

Atidaro šaldiklį – ir ten tuščia.

– Hm... na, tai kur tie tavo lašiniai? – klausia. – Trauk.

Išraukiu ir nedrąsiai veblenu:

– Dar turiu samanės, tik labai atsiprašau, kad netaurus gėrimas.

– Turi ir tyli! – nustemba Kymantaitė. – Duok šen! Tuoj mes jį sutaurinsim. Kur ta tavo uogienė?

Atneša kleboniškas taureles, įvarvina į jas po šlakelį uogienės sirupo, tada šliūkšt samanės, šaukštelio koteliu išmaišo – va ir likeris, taurus gėrimas.

Balius buvo tikrai karališkas: dvi damos, lašiniai, samanės likeris ir poezija iki ryto.

Vaiškos išvados

Sūnus Simonas, pažiūrėjęs spektaklį „Raudonkepuraitė“, susimąstė.
– Tai kaip čia išeina? Jei aš mažas buvau tavo pilvuke, tai tu mane...
prarijai?

Meistriškumo pamoka Mažeikiuose

Man nepaprastai brangus spektaklis „Meistriškumo pamoka“ (režisierius Gytis Padegimas) apie operos dainininkę Mariją Kalas, savo šlovės saulėlydyje vedančią meistriškumo pamokas.

Pirmieji premjeriniai ieškojimai, atsargūs prisilietimai prie sudėtingo įstabiosios Marijos Kalas charakterio, bandymai įsiklausyti į publiką, savęs drąšinimas. Nervai apnuoginti, jaudulys kaustantis, gestai neužtikrinti.

Vienas sunkiausių psichologinių momentų spektaklio pradžioje (taip sumanyta autoriaus) – iš salėje sėdinčių žiūrovų išsirinkti „auką“ ir, žiūrint jai tiesiai į akis, pasakyti: „Štai, kad ir jūs... Jūs, jūs! (Rodau ranka tiesiai į žmogų.) Nesupykite, bet jūs neturite įvaizdžio.“ Žmogus iš salės dažniausiai baisia nustemba – jis nesitikėjo, nebuvo pasiruošęs tokiam užpuolimui, tokiam neprielankumui. Kartais išvystu nusivylusį veidą, o neretai ir supykusį.

Po kelių spektaklių viską apmąsčiusi tariau sau: mano „auka“ turi būti ne žmogus be įvaizdžio, ne pilkas, neišsiskiriantis, apie kuriuos dažniausiai sakoma „joks“, o priešingai. Be to, dera pasirinkti ne akiplėšą, antraip gausiu atgal, dar atšaus taip, kad mažai nepasirodys. Todėl tik prasidėjus spektakliui salėje pradėdu ieškoti *gerų akių*. Gerų akių savininkas nesupyks už tokį manosios Kalas akibrokštą. Tik... kai geriečiui darai šunybę, dvigubai skauda širdį.

Štai ateina į teatrą žmogelis, tvarkingai apsirengęs, gal net ankštą retai pravėdinamą švarką užsivilkęs, nekenčiamą *šlipsą* užsinėręs, gal apskritai nenorėjo į tą teatrą eiti, gal žmonos buvo atvilktas per prievartą, atitrauktas nuo televizoriaus, nuo krepšinio varžybų, gal atėjęs viliasi tyliai pasnausti, patogiai išsidrėbęs kėdėje, o čia kažkokia trenkta artistė pradeda kabinėtis: „Jūs, jūs! Nesupykite, bet jūs neturite įvaizdžio.“ Ir dar visų akivaizdoje. Aš suprantu tokį žmogų,

mintyse keikiantį šią valandą ir pažadantį sau dideliu lankstu apeiti bet kokį teatrą. Po teisybei, ir pati nenorėčiau, kad kas nors prie manęs kabinėtųsi.

Ilgai sukau galvą, kaip atsidėkoti žmogui, kad iškentė pažeminimą, kaip padaryti, kad nenukentėtų jo įvaizdis, sutryptas visų akivaizdoje. Juk ne kiekvienas išeis be nuoskaudos, juk ne visi supras, kad čia viso labo spektaklis. Ir vieną naktį, tiksliau, paryčiais atėjo išganinga mintis – ogi po spektaklio padovanosiu tam „be įvaizdžio“ gėlių puokštę, kurią primadona Marija Kalas pagal scenarijų gauna nuo gerbėjų.

Taigi spektaklis baigiasi. Prieinu prie žmogaus, įteikiu gėles ir sakau:
– Ačiū jums už *geras akis*.

Pamatytumėt to žmogaus akis. Jose – ir džiaugsmas, ir palengvėjimas. Dabar, vos tik išsireнку „auką“, imu laukti finalo. Ak, kaip gera matyti švytinčias akis!

O kartą Mažeikiuose po spektaklio į grimo kambarį kaip koks škvalas įsiveržia uždusęs „žmogus be įvaizdžio“. Akys pilnos ašarų, rankose šampano butelis. Įkvepia oro ir išpyškina:

– Lėčiau į parduotuvę. Norėjau, kol neišvažiuot, šampaną įteikt.

Aš sutrikusi. Marijos Kalas kuodas jau nusegtas, grimas pusiau nuvalytas. O juk man nuo seno įkalta: nusileidus uždangai aktorius, šiukštu, negali pasirodyti žiūrovui be grimo. Kad nesugriautų iliuzijos.

– Ačiū, – sakau, – nereikėjo, – ir kaip kokia įsiutusi amazonė, į kurios teritoriją įsiveržė nepageidaujamas vyras, mosuodama kuodu kaip kirviu bandau jį išprašyti. O žiūrovas įbeda akis į grindis ir tyliai tarsteli:

– Žinot, o aš pirmą kartą gyvenime gavau gėlių. Norėjau jums padėkoti.

Norėjau jums padėkoti.

Meistriškumo pamoka ir akiniai

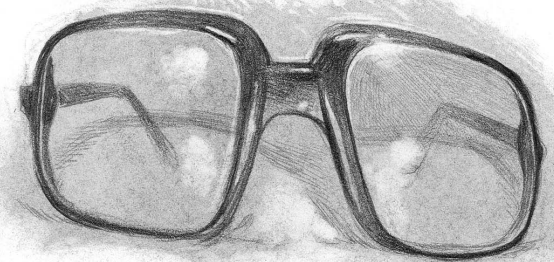
Spektaklį „Meistriškumo pamoka“ su režisierium Gyčiu Padegimu repetavome mano namuose, užsidarę kaip kokie sektantai, nuo triukšmingo ryto, pilno autobusų ir troleibusų bildesio, iki pat juodos pritilusios nakties. Dažnai ir patys atrodėm pajuodę nuo perdozuoto krūvio, panašaus į karštligę, kai pamiršti, kuri dabar valanda, kai skrandis nedrįsta prašyti net sauso davinio, kai nebesvarbu, kuo vilki ir kaip atrodai. Sėdėdavom dažniausiai ant grindų ir nagrinėdavom pjesę bei straipsnius, sukome ir persukome juostas su Marijos Kalas pamokų įrašais, atidžiai klausydami, kaip ji *stramužija* savo mokinius. Klausėmės jos įdainuotų arijų, radę bet kokią primadonos fotografiją fantazavome, kaip scenoje turėtų atrodyti manoji Kalas.

Kostiumą man pasiūdino greitai, tik štai akinių dideliais rėmais, su storais stiklais, teko ilgokai paieškoti. O ir radę neilgai džiaugėmės – pasirodo, akiniai tokie stiprūs, kad net galva svaigsta. Vos tik pabalnoju nosį, nešioja į šalis, griuvinėju lyg padariusi gramelį. Teko stiklus išimti, palikti vien rėmus (vėliau įstatė paprastus stiklus).

Generalinės repeticijos –
dar karštesnės, dar
intensyvesnės –
persikėlė į Kauno
menininkų namus.
Po vienos generalinės
išėjau į Laisvės
alėją įkvėpti laisvės.
Sutinku pažįstamą. Ji
keistai spokso į mane.
Ima klausinėti, ar gerai
jaučiuosi, ar sveika.

Galvoju: matyt, dėl tų
repeticijų atrodau palysusi,
pablyškusi. Ir tik paskui susivokiau,
kad vaikštau po Laisvės alėją su didžiuliais akiniais be stiklų.

Ilgiausios tokių repeticijų, kai pamiršti viską pasaulyje.

Pa galvoj, kad vimta liga mane
Gus aplankins...

Meistriškumo pamoka Panevėžyje

Vaidiname „Meistriškumo pamoką“ Panevėžyje, Muzikiniame teatre. Spektaklis dar labai šviežias, ne visai sustyguotas, aš vis dar bandau prisijaukinti Marijos Kalas charakterį. Esu peržiūrėjusi ne vieną jos vestų meistriškumo pamokų įrašą. Taip, primadonos būdas ištis ugningas.

Pirmas Kalas charakterio plykstelėjimas scenoje pagal scenarijų toks:

– Kas čia per apšvietimas? Ar yra salėje apšvietėjas?

Salė nuščiūva. Aš dar keliais decibelais pakeliu balsą:

– Aš klausiu, ar yra salėje apšvietėjas?! Juk neįmanoma dirbti, aš visus matau. Ar galite išjungti salėje šviesą?! – ir taip iki *forte fortissimo*.

Staiga neištvėręs pašoka vienas geraširdis žmogelis, atsisuka į apšvietėjų langelį ir mosuodamas rankomis surinka:

– Nu išjunkit tą šviesą, jei taip prašo!

Pagal scenarijų apšvietėjai turi nekreipti dėmesio į tą mano reikalavimą, šviesas išjungti numatyta kiek vėliau. Tačiau šįkart apšvietėjui, kaip ir tam žiūrovui, neišlaikė nervai. Ir jam spektaklis dar „šviežias“, trūksta užtikrintumo, tad ima ir išjungia šviesas. Ne laiku, ne vietoj. O aš karštligiškai svarstau, kaip išsisukti iš padėties. Laimė, apšvietėjas susipranta ir vėl uždega šviesas. Žmogelis iš salės pasipiktinęs ima vainoti „netikėlį“ rusiškais triaukščiais. Jam nurimus, manoji Marija Kalas vėl kreipiasi į žiūrovus:

– Aš nežinau, ko jūs iš manęs tikitės...

Ir staiga kitas balsas iš salės:

– Paskraidyti! – rikteli solidus kostiumuotas vyras iš pirmos eilės.

Meistriškumo pamoka žemaitiškai

Pjesė „Meistriškumo pamoka“ parašyta remiantis garsiosios graikų dainininkės Marijos Kalas biografiniais faktais. Už unikalų balsą operos solistę dievino milijonai, bet likimas, deja, šią dovaną iš jos vėliau atėmė – Kalas prarado balsą. Nebegalėdama dainuoti didžiosiose scenose, primadona ima vesti meistriškumo pamokas Džuliardo mokykloje Niujorke. Taigi ir mūsų spektaklio dekoracijos – ne įprastinė

teatro scena, bet įsivaizduojama Džuliardo mokyklos klasė, kurioje vyksta pamoka.

Vadinamosios ketvirtos sienos (tarp scenos ir žiūrovų) nėra, kitaip tariant, su žiūrovais bendraujama lyg su mokiniais, atėjusiais stebėti Kalas vedamų meistriškumo pamokų. Marijai Kalas buvo labai svarbi disciplina, todėl pjesės autorius Terensas Maknelis surašęs replikas: „griežtoji“ mokytoja turi pabarti žiūrovus už vėlavimą, plepėjimą ar kad valgo saldinius. Ir neduok Dieve, jei salėje suskamba telefonas. Kadangi aš tas replikas svaidau būtent tada, kai salėje kas nors atsitinka (žmogus sukosėjo, nukrito rūbinės numerėlis ar pan.), tai susidaro įspūdis, kad barasi ne personažas, o Narmontaitė, kuri šiandien, matyt, ne ta koja iš lovos išlipo.

Premjera. Vienas pirmųjų spektaklių. Vaidiname Žemaitijoje, mano gimtojo Telšių miesto teatre. Vis dar nesu tvirta, dar ne „mirtinai“ įsijautusi į herojės charakterį, viskas dar nesaugiai trapu.

Įžengiu į sceną ir tariu:

– Čia ne teatras, čia pamoka be jokių puošmenų.

Matau, pro duris įslenka dvi pavėlavusios poros ir kaip keturi komunarai braunasi į eilės vidurį – ten jų vietos. Manoji Kalas jau turėtų reaguoti, nes negali pakęsti vėlavimo, bet aš kol kas tik atidžiai, kaip vanagas, pasiruošęs pulti, stebiu pavėlavėlius. O čia suskamba vieno „komunaro“ telefonas. Net nuo scenos matau, kaip žmogelis iškaista, o žiūrovai pikta šnairuoja į juos, ypač į tą su telefonu. Prasikaltėlis karštligiškai mėgina telefoną išjungti, o tas, kad jį kur, ne tik kad neišsijungia, bet skamba vis garsiau. Iki skausmo žinoma įkyri, nuvalkiota melodija užlieja salę. O man pjesės autorius tarytum kužda: „Aprėk juos!“ Sukaupiu visą drąsą, nes barsiuosi pirmą kartą. Nesijaučiu labai užtikrinta, gal todėl šiek tiek persūdau, net pati išsigąstu išgirdusi save, režiančią lediniu balsu:

– Kaip jūs drįstat?!!! Ką sau leidžiat?!!! Kaip jums ne gėda? Kodėl vėluojat?

Staiga nelaimėlis, vis dar nepasiekęs savo vietos ir vis dar negalintis užčiaupti nelemto telefono, be to, greičiausiai pasipiktinęs nemandagumu, skleidžiamu nuo scenos, per visą salę surinka išraiškingu bosu, lyg būtų baigęs žemaičių dikcijos kursas:

– Ne no da geriau! Tep bronge sumuokiejau už biliuotą, kad ont monės čė tep kriuoktų?

Prisipažinsiu, patiesė jis mane ant menčių, vos susilaikiau nenusikvatojusi. Na, o salė – tie santūrieji, tie sunkiai išjudinami žemaičiai – net raitėsi iš juoko.

Štai kokie nenuspėjami esam mes, žemaičiai.

Meistriškumo pamoka su priedu

Spektaklyje „Meistriškumo pamoka“ vaidina, dainuoja, groja puikūs jauni atlikėjai (tarp jų, aišku, ir mes, amžinai jauni Gytis Padegimas, Jonas Braškys ir aš) iš įvairių Lietuvos teatrų. Kiekvieną vaidmenį yra paruošę keli atlikėjai, kad, jei kuris aktorius sunegalauotų ar negalėtų dalyvauti, visada būtų kuo jį pakeisti.

Taip jau susiklostė, kad atlikėjas, vaidinantis pianistą (ir gyvenime jis pianistas), turėjo išvykti į užsienį tobulintis. Gal metams, gal dvejiems. O spektaklis taip mėgstamas žiūrovų! Kad ir toliau galėtume jį rodyti, skubiai reikėjo naujo pianisto.

Įjungę visas „slaptąsias pajėgas“ tokį randame. Tai Paulius Rudokas – puikus pianistas didžiulėmis mąsliomis akimis. Atrodo, lyg būtų šitam vaidmeniui gimęs. Repetuojam, einasi kuo sklandžiausiai. Premjera. Žinoma, jaudinamės, o dar spektaklį žiūri mano kolegė, Meistrė aktorė Eglė Gabrėnaitė.

Pakyla uždanga. Viskas einasi kaip per sviestą, vieni kitus girdim, jaučiam. Paulius groja fantastiškai. Tik salėje baisiai karšta.

Spengianti tyla. Taip ir turi būti... Visi įdėmiai klauso. Kartais žiūrovams kyla noras nusijuokti, bet nedrįsta, bijo būti apšaukti, nes manoji Marija Kalas tuoj užsipuls išsišokėlį.

Staiga girdžiu, kad salėje, pačioj *galiorkoj*, kažkas ima krebždėti, šnabždesys vis netyla. Netvarka! Kenčiu, o jie ten ir toliau bruzda. Ne, negaliu toleruoti tokios nepagarbos menui. Be to, autoriaus pasakyta: jeigu salėje įvyksta kas nors netikėto, iškart reikia duoti atkirtį. Ir aš duodu! Pakeltu tonu tariu nuo scenos:

– Kas ten darosi?! Kas ten vyksta?! Ko nerimstate?! Trukdote pamokai!

Galiorka nuščiūva. Bet neilgam.

– Paskutinį kartą klausiu, kas ten vyksta?! – neatlyžtu aš.

Ir staiga iš galo atskrieja liaunas persigandęs balselis:

– Aktore, atsiprašom... čia moteris nualpo.

Akies krašteliu stebiu, kaip mano draugė Eglė Gabrėnaitė, sėdėjusi paskutinėje eilėje, jau tempia kažką už pažastų iš salės. Suvokiu: situacija rimta.

Ką man daryti? Juk negaliu nutraukti vaidinimo. Kita vertus, dėl sunegalavusios moteriškės neramu. Staiga atsisuku į pianistą ir „apšaukiu“ jį:

– Matot, kaip jūs grojat! Gėda! Dėl tokio grojimo net žmonės alpsta!!! Grokit gamas!!!! Mokykitės. Kai išmoksit, sugrįšiu. Man nėra čia ko veikti!!!

Didelės Pauliaus akys dar padidėja iš nuostabos, nenuleisdamas nuo manęs žvilgsnio jis atbulas, lyg bijotų gauti per kuprą, eina prie fortepijono, atsisėda ir ima kažką groti lyg užhipnotizuotas. O aš trenkiu durimis ir išeinu. Neva supykau. O tada – bėgte laiptais pas budėtoją kviesti greitosios nualpusiai moteriškei. Paskui vėl paknopstom, žirglodama per tris laiptelius, – atgal į sceną. Ir ką gi matau? Užkulisiuose, prie pat durų į sceną, ten, kur nemato žiūrovai, ant grindų parpuolęs Paulius karštligiškai verčia scenarijų. Pakelia į mane pilnas baimės akis ir išgąstingai taria:

– Aš tikrai visą pjesę perskaičiau, bet neatsimenu vietos, kur alpsta moteris. Kuriam čia puslapyje?

Man vos pavyko susiimti ir nepaspringti juoku.

– Moteris nualpo iš tikro, – pasakiau. – Vaidinam toliau, eime į sceną.

Po spektaklio visi šiltai sveikino Paulių, neįtikėtinai mokantį klausytis ir įsiklausyti.

Į grimo kambarį atėjo du pažįstami, vyras ir moteris. Susijaudinę ėmė dėkoti:

– Jau taip stipru, jau taip įtaigu! Ir tiesiog neįtikėtina, kad tokia didi artistė Gabrėnaitė sutiko atlikti tokį menką vaidmenį. Juk net scenoje nepabuvo, tik išnešė moteriškę iš salės.

Jie, kaip ir daugelis žiūrovų, manė, kad nualpimas – spektaklio dalis.